

PRILOG PROUČAVANJU SUDSKE PRAKSE O NAKNADI ŠTETE ZBOG OZLJEDE NA RADU (3)

U zadnja dva broja časopisa opisali smo slučaj ozljede na radu, gdje je oštećeni izgubio prst na lijevoj ruci, a po završenom bolovanju, savjetujući se sa stručnjacima, pokrenuo tužbu za naknadu štete.

I.

Na prvoj (pripremnoj) raspravi pred sudom tužitelj se suočio s nekoliko problema. Prvo je punomoćnik poslodavca oštrinom napao tužbu i tužbeni zahtjev tvrdnjom da je nepotrebno došao pred sud, jer da je tužitelj sam prouzročio svoju štetu, te postavio zahtjev sudu da mu se prizna parnični trošak za sudjelovanje u raspravi.

Zatim je otvoreno pitanje sudske takse. Naime, radni sporovi su oslobođeni sudskih taksa, ali uvjet za to je da u tužbi stoji navod da se radi o radnom sporu. Ako je u tužbi samo navod o naknadi štete zbog ozljede na radu, njezin tretman je drugačiji. Tada se tužba tretira kao i svaka druga tužba iz osnove naknade štete.

Nakon toga je sud zatražio od tužitelja da specificira štetu, tj. da odredi koliko iznosi stvarna šteta, koliko izgubljena dobit, a koliko se odnosi na neimovinsku štetu.

Kad je napokon sud rezolutno istaknuo da se ima provesti medicinsko i tehničko vještačenje,

a tužitelj kao predlagatelj i podnositelj tužbe pridonijeti novčano za troškove vještačenja, došlo je do šireg objašnjenja. Tužitelj se pokolebao, a zatim izričito zahtijevao povlačenje tužbe. To je bio moment kad se tužitelj osjetio slabim ovladati sa svim tim teretom. Prvo mu je teško pala izjava punomoćnika tuženog poslodavca. Nije mu bilo jasno kako se može od njega tražiti da punomoćniku poslodavca mora platiti sudjelovanje na raspravi. Zatim, pitanje novčanih izdataka za vještačenje, koje bi morao odmah uplatiti po zahtjevu suda, pa ono uvodno pitanje sudske takse, sve je to učinilo tužitelja nesigurnim. Odlučio se na povlačenje tužbe. Shvatio je tužitelj tek sada u potpunosti da je pitanje suđenja kompliciranije nego što je zamišljao i mogao zamisliti, tj. da to zahtijeva znanje i iskustvo koje on nema, da mu to ne pruža jamstvo uspjeha u parnici. Povukao je tužbu i tako se oslobodio tereta koji je nadilazio povrijeđenost i motive da poslodavac mora odgovarati za njegovu nesreću pri radu. Nije se odlučio tražiti punomoćnika za vođenje spora.

II.

Premda u konkretnom slučaju nije došlo do kraja suđenja, razlozi za komentar su višestruki. Naime, zbog općih prilika treba razmotriti motive pokušaja i odustajanja oštećenog od suđenja, jer takvih i sličnih slučajeva ima mnogo. Ako se

zna da se u državi dogodi preko 20.000 ozljeda na radu godišnje, onda se i bez posebne statistike može pretpostaviti i broj sudskih sporova o naknadi štete.

Prvo, nije dobro što građanin s prosječnim znanjem i informiranošću teško ostvaruje svoje osjetljivo pravo bez pomoći i podrške profesionalnih pravnih stručnjaka, ali je vrijedno razmotriti sve modalitete jedne stvarnosti u kontekstu ovog slučaja.

Neimovinska šteta kod ozljede na radu, način na koji je i zašto uvedena u sustav zaštite na radu, široko rasprostranjeno mišljenje u javnosti da radnik uvijek ima pravo na ovaj oblik naknade štete. Jer, u zakonu je propisana objektivna odgovornost poslodavca, pitanje pravnih kriterija koje je prihvatio Vrhovni sud RH, nužnost oslanjanja na tehničke i medicinske kriterije da bi se uopće valjano sudilo, a sve to zaslužuje praktično i teoretsko vrednovanje i prevrednovanje u sadašnjim prilikama.

Kad se oštećeni radnik odluči na tužbu protiv poslodavca tražeći pravo naknade štete za ozljedu na radu, to kod poslodavca izaziva apsolutno negativne reakcije. Odgovornost se teško ili gotovo nikad ne želi priznati. Dijelom je to i zbog neke neodređene svijesti da se zaštita na radu kod poslodavca ne provodi u skladu sa zakonom. Slabosti u organiziranju zaštite na radu daju se i mogu uvijek dokazivati. Drugo je pitanje krivnje i odgovornosti za ono što dovodi do ozljeda na radu. Ozljede na radu su osjetljive. Tu se ne radi o onoj šteti u poslovanju, već o ljudima, njihovu životu i zdravlju. Riječ je o bolovima, strahu, pitanju gubitka radne sposobnosti i psihičkim opterećenjima, a iz svega dalje i o radnikovom dostojanstvu i nemjerljivim vrijednostima života.

Pravo na naknadu štete u osobi radnika potpunije se iskazuje u pojmu satisfakcije (zadovoljštine). Budući da se bolovi, strahovi, povećani napori u radu, nagrđenost i dr., ne mogu na drugi način vrednovati osim s nekim priznanjem i suosjećanjem drugih radnika i poslodavca, ozljeda na radu kao žrtva treba pažnju i neko

ljudsko zadovoljenje. Radnik nema prsta, ali ima pažnju i osjećaj te pažnje u okolini, priznanje i uvažavanje, neku nagradu kao znak i potrebu za suosjećanjem. To je smisao u neimovinskoj šteti kod ozljede na radu, a to se često pretvara u svoju suprotnost, a ponekad i daljnju patnju oštećenog u odnosima koji nisu dovoljno socijalno razvijeni.

Kriterij objektivne odgovornosti, koji znači da poslodavac uvijek odgovara za svu štetu kod ozljede na radu, nije uvijek u korist pravde i pravičnosti u zoni ljudskih odnosa, jer se ljudski odnosi ne mogu uvijek mjeriti novcem.

Tako se dolazi do pitanja: zašto je kod nas, kada i kako uvedena norma odgovornosti poslodavca prema kriteriju objektivne odgovornosti. To je učinjeno Zakonom o zaštiti na radu (N.N., br. 54/74.). Dok nije ušao u primjenu taj zakon, sudovi su odlučivali od slučaja do slučaja o načelu objektivne odgovornosti. Ako je uzrok ozljede na radu bio od opasne stvari (stroja, uređaja, mehaniziranog alata i druge naprave), poslodavac je odgovarao za štetu. Mogao se osloboditi obveze naknade štete radniku ako je dokazao da je radnik sam prouzročio štetu, ako je štetu prouzročila neka treća osoba za koju poslodavac nije odgovarao ili ako je šteta nastala višom silom. Mjerodavna je bila sudska praksa. Ako je sud odlučio i pravomoćno presudio da je šteta nastala od opasne stvari, poslodavac je odgovarao za svu štetu.

Prije nego je donesen citirani zakon, vodile su se velike diskusije među stručnjacima. Cilj je bio pridonijeti povećanom provođenju svih mjera zaštite na radu. Neki su bili mišljenja da će taj kriterij objektivne odgovornosti poslodavca utjecati na provođenje zaštite kad je poslodavac uvijek odgovoran za svaku štetu radniku. Shvaćali smo da radniku olakšavamo pred sudom, da on ne mora dokazivati da nije kriv. Presumira se krivnja poslodavca, a to je sigurno u korist radnika.

Druga je alternativa bila: "Sve za obraz, obraz ni za što"! Neki od istaknutih pravnika u ranoj fazi socijalizma, poslije 1945. g. isticali su

opasnost priznavanja štete nad osobom radnika. Isticali su vrijednost radnikovog života i nemoćnost da se nadoknađuju bolovi, strah, gubitak radne sposobnosti i dr. Iznosila se istina da je naš narod stoljećima čuvao obraz i u tome dostojanstvo čovjeka i radnika.

Vrhovni sud je svojim kriterijim (vidi članak 2. dio) htio ujednačiti sudsku praksu, jer su različite presude ugrožavale neka druga načela i vrijednosti suđenja. Dolazilo je u pitanje i samo načelo zakonitosti u velikim razlikama za iste i slične slučajeve naknade štete.

Sve ovo o čemu smo informirali utjecalo je na ponašanje sudova, a primjenjivo je i na konkretni slučaj povlačenja tužbe.

Baš je tužitelj bio suđen s kompliciranim postupkom, izvrgnut troškovima i dr., pa je trezveno procijenio svoj procesni položaj.

Ako bi sud prihvatio podijeljenu krivnju poslodavca i radnika u omjeru 50:50 %, oštećeni bi dobio 21.500,00 kn. To bi bila cijena za prst, a to mu se sve skupa učinilo dovoljnim razlogom odustajanja od svega. Zatomio je svoju povrijeđenost, osjećaj da se prema njemu čini nepravda i izašao je iz svega toga.

Takav i sličan doživljaj imaju i mnogi od oštećenih radnika u slučaju ozljede na radu vodili ili ne vodili sporove o naknadi štete pred sudom. Invalidske mirovine jednim dijelom su indikator stanja u sustavu rada na razini države, jer veliki dio invalidskih umirovljenika nastaje zbog ozljeda na radu. To je dokaz o složenoj prirodi zaštite na radu i njezinog organiziranja kod poslodavca. Možda se ipak ne smije do kraja zapostaviti načelo o ponosnom narodu?

Kad god se ljudsko zdravlje i život podvode pod novčane vrijednosti, pod razna osiguranja, uvijek to ide u konačnici na štetu čovjeka – rad-

nika i njegovog dostojanstva. Pitanje aspiracija pojedinaca i naroda kao cjeline može se dovesti u vezu s ovakvim situacijama i novačenjem za dijelove radnikova tijela, zdravstvene i radne sposobnosti. Opasno je također štetu u osobi radnika – neimovinsku štetu za slučaj ozljede na radu – svoditi u prosjeke, omogućiti osiguravajućim institucijama da utječu na visinu naknade, jer se tako smanjuje vrijednost čovjekovog života.

Konačno, cijeli problem oštećenog, koji je izgubio prst i njegovog poslodavca, je u kriterijima odgovornosti. Radnik sam nije bio nedužan. Poslodavac bi imao osnove za tvrdnju da nije uopće odgovoran. Ipak, izostajao je od poslodavca stanoviti nadzor, pa sud ne bi mogao u cijelosti presuditi o krivnji oštećenog radnika. Izvjesno bi bila podijeljena odgovornost. Bilo bi lijepo od poslodavca da je našao način zadovoljenja i da do tužbe nije trebalo doći. To bi bio dokaz dobrih međuljudskih odnosa kod poslodavca, dokaz stanovite odgovornosti poslodavca za odnose među zaposlenima. Vrijednost toga možda bi bila veća od najpravednije presude u ovom slučaju.

III.

Preočili smo čitateljima jedan slučaj i na njemu otvorili raspravu o općim vrijednostima suđenja za naknadu štete od ozljede na radu. Informacija ulazi u sve pore komplicirane stvarnosti. Odnosi kod poslodavca pokazuju se kao problematični, o čemu se često raspravlja u masovnim medijima i crnim kronikama, što nije uvijek dobro, odgovorno i poželjno, jer radnike vodi u krivom smjeru. Najbolje pravo i pravičnost je u zadovoljstvu radnika, svih koji rade, pa i poslodavca. Složiti, a ne razjediniti, to je pored ostalog uloga prava, o čemu svatko može razmišljati i tome pridonositi.

*mr. sc. Nikola Muslim, dipl. iur.
Zagreb*